

Violeta Pukelytė, Gamtos tyrimų centro Geologijos ir geografijos institutas

XX INQUA KONGRESAS AIRIJOJE

Dublino konferencijų centras (*The Convention Centre*) (V. Pukelytės nuotr.)

Klimato kaita, vandenynų lygio svyravimai, žmogaus evoliucija, augalų ir gyvūnų, žmonių ir kultūrų migracija, kraštovaizdžio ir buveinių formavimasis ir kitimas – tai temos, šiuo metu keliančios didžiausią visuomenės susidomėjimą. Visas šias temas – mokslo kryptis vienija žmonėms vis dar mažai žinomas terminas – kvarteras, nors jis ir pradėtas vartoti XVIII a. antroje pusėje, kai geologinė Žemės istorija buvo suskirstyta į pirminį, antrinį, tretinį ir ketvirtinį (kvartero) periodus. Kvarteras – tai dabartinis Žemės vystymosi periodas, prasidėjęs po neogeno prieš 2,58 mln. $\pm$ 5 000 metų ir apimantis pleistoceno ir holoceno epochas. Jį apibūdina šalto (ledynmečiai) ir šilto (tarpledynmečiai) klimato ciklai, žmogaus evoliucija ir jo įtaka Žemės procesams.

Šio geologinio periodo tyrėjai iš viso pasaulio šiemet liepos 25–31 d. rinkosi Airijos sostinėje Dubline, kur vyko XX jubiliejinis Tarptautinės kvartero tyrimų sąjungos (*The International Union for Quaternary Research, INQUA*) kongresas „Life on the Edge“ („Gyvenimas ties riba“). Mokslininkai pristatė

Kongreso atidarymas (V. Pukelytės nuotr.)

Konferencijų centro didžioji fojė (V. Pukelytės nuotr.)

savo naujausius tyrimus, dalijosi patirtimi, diskutavo minėtais visuomenei aktualiais klausimais.

Šį globalų kas ketverius metus vykstantį renginį organizavo Airijos kvartero asociacija (*The Irish Quaternary Association, IQUA*). Kongreso atidarymo metu organizacinio komiteto pirmininkas prof. Peteris Kohanas (Peter Coxon) didžiulei kvartero tyrėjų auditorijai pristatė Mary Robinson – 1900–1997 m. Airijos prezidentę, 1997–2002 m. Jungtinių Tautų vyriausiąją žmogaus teisių komisarę, dabar atsakingą už teisinius su klimato kaita susijusius klausimus (*President of Climate Justice*). Ji ir pradėjo kongreso darbą.

Šio didžiulio mokslininkų sambūrio darbas vyko savaitę penkiose pagrindinėse sesijose, atitinkančiose INQUA komisijas: Jūros krantų ir procesų (*Coastal and Marine Processes, CMP*), Žmonijos ir biosferos (*Humans and Biosphere, HABCOM*), Paleoklimato (*Palaeoclimate, PALCOM*), Stratigrafijos ir chronologijos (*Stratigraphy and Chronology, SACCOM*), Sausumos procesų, nuogulų ir istorijos (*Terrestrial Processes, Deposits and History, TERPRO*).

Konferencijų centro (*The Convention Centre*) – išskirtinės architektūros pastato – darbuotojai puikiai įveikė šį nemažą iššūkį – suvaldė beveik 2 500 žmonių srautą, parengė sales žodiniams ir stendiniams pranešimams, informavo, kas, kur ir kada vyksta, organizavo maitinimą ir teikė kitą pagalbą. Statistiką mėgstantiems skaitytojams paminėsiu, kad

kongrese dalyvavo 2 359 delegatai (1 038 moterys ir 1 321 vyras) iš 75 pasaulio šalių (gausiosios Kinijos ir Indijos delegacijos). Per šešias kongreso dienas 199 sesijų metu, įskaitant keturias stendinių pranešimų sesijas, pristatyti 1 185 žodiniai (daugiausia HABCOM komisijos) ir 1 476 stendiniai pranešimai (daugiausia PALCOM komisijos), perskaityti šeši plenariniai pranešimai, surengtos 22 išvykos. Įdomu, kad renginio metu išgerti 28 308 puodeliai kavos ar arbatos bei patiektos 14 154 porcijos pietų (<https://www.ria.ie/ga/node/98268>).

Net keturiolika stendinių pranešimų kongrese pristatė septyni mūsų šalies kvartero tyrėjai: dr. Eugenija Rudnickaitė, dr. Petras Šinkūnas, Eglė Šinkūnė ir Liudas Daumantas iš Vilniaus universiteto bei dr. Miglė Stančikaitė, dr. Albertas Bitinas ir dr. Violeta Pukelytė iš Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Gamtos tyrimų centro Geologijos ir geografijos instituto (žr. sąrašą straipsnio gale).

Kongreso metu vyko trys INQUA tarptautinės tarybos, susidedančios iš įvairių šalių atstovų, posėdžiai. Jų metu buvo sprendžiami įvairūs organizaciniai klausimai, vyko naujojo INQUA prezidento bei 2023-ųjų metų INQUA kongreso vietos rinkimai. Naujuoju prezidentu išrinktas Thijs'as van Kolfschoten'as iš Nyderlandų. Kongreso uždarymo metu jis savo kalboje paminėjo svarbiausius ateinančių metų darbus, susitikimus, be to, kaip mokslo žurnalo

Lietuvos delegacija INQUA kongrese Dubline. Iš kairės: Petras Šinkūnas, Eglė Šinkūnė, Eugenija Rudnickaitė, Albertas Bitinas, Liudas Daumantas, Violeta Pukelytė ir Miglė Stančikaitė (E. Rudnickaitės nuotr.)

„Quaternary International“ vyriausiasis redaktorius, kalbėjo apie permainas jo redakciniam komitete. Renkant kitą INQUA kongreso vietą, iš dviejų kandidačių – Italijos ir Indijos – laimėjo Italija. Deja, Lietuva, kuriai tarybos posėdžiuose atstovavo INQUA nacionalinio komiteto pirmininkas A. Bitinas, balsuoti šiuose rinkimuose negalėjo. Lietuvos INQUA nacionalinis komitetas kelerius metus iš eilės nemokėjo nario mokesčio, tad tarybos sprendimu, kol nebus išspręsti finansiniai klausimai, Lietuvai suteiktas asocijuotojo nario statusas, t. y. suspenduota jos balsavimo teisė tarybos posėdžių metu. Vis dėlto tai netrukdo Lietuvai visavertiškai dalyvauti organizacijos veikloje.

Kongreso pertraukų metu ir vakarais vyko INQUA komisijų ir atskirų mokslininkų grupių susitikimai, kurių metu buvo kalbama apie praėjusių ketverių metų darbus

bei ateities planus, pristatomi nauji komisijų prezidentai (CMP – Sarah Woodroffe, Jungtinė Karalystė; HABCOM – Krishnamurty Anupama, Indija; PALCOM – Tomas Johnsonas, JAV; SACCOM – Lewis’as Owenas, JAV; TERPRO – James’as McCalpin’as, JAV).

Po ketverių metų, 2023-aisiais, pasaulio kvartero bendruomenė susirinks Romoje, kur vyks XXI kongresas „A Mediterranean perspective on Quaternary Sciences“ („Viduržemio jūros regiono perspektyvos tiriant kvarterą“). Jį organizuoja didžiausias Europoje Sapienzos universitetas Romoje (*Università degli Studi di Roma La Sapienza*), įkurtas 1303 m., Italijos nacionalinė mokslo taryba ir Kvartero studijų asociacija.

Visą informaciją apie INQUA – komitetus, veiklas, publikacijas, buvusius ir būsimus susitikimus – galite rasti užsukę į interneto svetainę adresu <https://www.inqua.org/>.

LIETUVOS MOKSLININKŲ PRANEŠIMAI KONGRESE

1. E. Rudnickaitė. Carbonates as indicator of buried paleosoils in aeolian deposits of Lithuania.
2. P. Šinkūnas, N. Dobrotin, E. Rudnickaitė, A. Spiridonov. Late-Glacial paraglacial drainage system inferred from palaeolakes buried under the aeolian sand.
3. E. Šinkūnė, M. Kazbaris, T. Aidukas, P. Šinkūnas. Patterns of ice-marginally related glaci-fluvial sedimentation in Eastern Lithuania.
4. L. Daumantas, A. Spiridonov, L. Balakauskas. Dynamics of prehistoric settlement regional patterns governed by cultural and environmental factors in the south east Baltic territory (Lithuania).
5. A. Bitinas. Reconstruction of post-glacial sea level fluctuations in the Baltic Sea: an integrated approach.
6. M. Pisarska-Jamroży, B. Woronko, Ł. Bujak, A. Bitinas, Sz. Belzyt, M. Mleczak. Large-scale deformation structures characterize glaciolacustrine kame sediments – a new kame-investigation approach.
7. Sz. Belzyt, M. Pisarska-Jamroży, A. Bitinas, A. Börner, A. Damużytė, G. Hoffmann, H. Hüneke, M. Kenzler, K. Obst, H. Rother, A. J. (Tom) Van Loon, B. Woronko. Traces of glaciation-induced earthquakes in front of an advancing Pleistocene ice sheet. Case studies from Germany and Lithuania.
8. Sz. Belzyt, M. Pisarska-Jamroży, B. Woronko, A. Bitinas. Multiple-generation sandwich-like layers with soft-sediment deformation structures in glaciolacustrine succession of Dyburiai site, NW Lithuania.
9. M. Pisarska-Jamroży, Sz. Belzyt, B. Woronko, A. Bitinas. Soft-sediment deformation structures caused by three trigger mechanisms. Case study from Slinkis, Central Lithuania.
10. A. Bitinas, M. Pisarska-Jamroży, J. Lazauskienė. Specific soft-sediment deformation structures of the Eastern Baltic Region: correlation with tectonic framework and seismic activity.
11. P. P. Woźniak, Sz. Belzyt, M. Pisarska-Jamroży, M. Nartišs, K. Lamsters, B. Woronko, A. Bitinas. Pleistocene lacustrine sediments with multiple, sandwich-like deformed layers (Baltic Sea bluff at Baltmuiža, western Latvia).
12. V. Žulkus, A. Girininkas, G. Kluczynska, V. Šeiriėnė, J. Mažeika, A. Bitinas, T. Rimkus, A. Damużytė, M. Stančikaitė. Early Holocene human-environmental interaction along the coast of Yoldia Sea and Ancylus Lake, Lithuania: multidisciplinary approach.
13. A. Spiridonov, L. Balakauskas, R. Stankevič, G. Kluczynska, L. Gedminienė, M. Stančikaitė. A case of astronomical forcing – evidence from the south east Baltics.
14. V. Pukelytė, V. Baltrūnas, B. Karmaza, D. Karmazienė. Subglacial processes and mega-scale glacial lineations in North Lithuania.

PLENARINIAI KONGRESO PRANEŠIMAI

1. **ERIC WOLFF. New frontiers in ice core science.** *Prof. of the Royal Society Research in the Department of Earth Sciences at Cambridge University, Cambridge, United Kingdom.*
2. **BETH SHAPIRO. Rise and fall of the Beringian megafauna: lessons from the Klondike.** *Prof. and co-director of the Paleogenomics Laboratory at the University of California Santa Cruz, Director for Evolutionary Genomics at the UCSC Genomics Institute, and an Investigator at the Howard Hughes Medical Institute, Santa Cruz, USA.*
3. **XIAOPING YANG. Deserts: evidence and data archives for understanding Quaternary environmental changes and Earth system science.** *Prof. of the Department of Geography, School of Earth Sciences, Zhejiang University, China.*
4. **HELEN C. BOSTOCK. The Southern Ocean: an important control on global climate.** *Prof. of the National Institute of Water and Atmospheric Research (NIWA), Wellington, New Zealand and University of Queensland, Brisbane, Australia.*
5. **YOHANNES HAILE-SELASSIE. The Afar's Legacy: Ancient Bones and Human Evolutionary History.** *Curator and Head of Physical Anthropology at the Cleveland Museum of Natural History and Adjunct Professor at Case Western Reserve University, Cleveland, Ohio, USA.*
6. **KATHERINE WILLIS. The relevance of a deep-time perspective when determining nature's contribution to people.** *Prof. and the Head of the Long-term Ecology Laboratory (OxLEL), Department of Zoology, University of Oxford, Oxford, United Kingdom.*